

УДК 002.2(477)"193/197":75.071.1Реп]:[015:061(477.411)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/2.5>

Дояр Л.В.

Книжкова палата України імені Івана Федорова

І.Ю. РЕПІН В ДРУКОВАНИХ ВИДАННЯХ УКРАЇНИ 1930–1970-Х РР.: НА ВІДЗНАЧЕННЯ 180-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ХУДОЖНИКА

У даній статті порушено проблему досліджень друкованої спадщини України. Мета представленої розвідки полягає в актуалізації розвідницького дискурсу щодо вивчення різновидових вітчизняних друків (книжок, журнальної та газетної періодики, образотворчих та аркушевих видань тощо), а головне завдання у вивченні друкованих видань України 1930–1970-х рр., присвячених постаті й творчому доробкові видатного діяча світового живопису Іллі Юхимовича Рєпіна (1844–1930) та представлених в каталогах Книжкової палати України. Дана розвідка написана відповідно до вимог наукової методології, спирається на принципи історизму, всебічності та об'єктивності, застосовує загальні (опис, аналіз, синтез, узагальнення, класифікація) та спеціальні (періодизації, історико-порівняльний, контент-аналіз) методи наукового дослідження. Наукова новизна представленої праці полягає в систематизації й узагальненні книго- та образотворчих друків, що виходили в УСРР–УРСР впродовж півстоліття по смерті неперевершеного художника-реаліста другої половини XIX – першої третини XX століть. Результатом проведеного дослідження став аналіз процесу становлення та розвитку українського репінознавства за часів радянської влади, зокрема: висвітлено тематики і контенту тогочасних наукових студій, розглянуто організацію та вміст маловідомих (1940 і 1944 рр.) виставок живопису як самого митця, так і його учнів та шанувальників, розкрито особливості експозиційного оформлення та функціонування меморіальних музейних установ тощо. У науковий обіг введено маловживані видання, бібліографічний опис яких складено фахівцями Книжкової палати України. Практичне значення вже здобутих результатів полягає у можливості їх застосування у майбутніх студіях.

Ключові слова: друковані видання України, книгодруки, образотворчі друки, плакат, репродукція, монографія, каталог художньої виставки.

Постановка проблеми. Дослідження друкованих видань України є головним напрямком наукової роботи Книжкової палати України. Остання проводиться не лише у відповідності до затверджених планів, але й передбачає ретрансляцію вагомих поточних та минулих подій, відзначення ювілейних дат як в житті окремих особистостей, так і в історії країни в цілому. Серед подібних дослідницьких заходів Державного архіву друку важливе місце у цьому році займає опрацювання друкованих видань, присвячених всесвітньвідомому живописцю І.Ю. Рєпіну, якому 5-го серпня виповнюється 180 років від дня народження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З порушеної нами тематики за часів незалежності України було накопичено певний науковий доробок. Особливо активно досліджувалися психологічні аспекти творчості І.Ю. Рєпіна, а саме: проблему психоаналітичного розуміння мистецької генези живописця вивчав В.П. Хаустов [13], психофізіологічні активності в житті та образотворчій діяльності художника студіював С.І. Побо-

жій [9], духовно-релігійні пошуки Іллі Рєпіна на великому епістолярному матеріалі розглянула О.І. Вовк [2]. Дві ґрунтовні розвідки про творчу лабораторію митця написав О.В. Шило [17; 18]. Проблему місця та ролі І.Ю. Рєпіна в українській мистецькій освіті аналізував Р.Т. Шмагало [19].

Постановка завдання. Спираючись на праці попередників, авторка дослідила наявні у фондах Книжкової палати України репіновмісні книгодруки та наочно-видавничий (плакатно-репродукційний) сегмент творчості художника. Загалом, предметом аналізу у даній статті стали вітчизняні друки 1930–1970-х рр., зокрема, книги та образотворчі видання, що видавалися в УСРР–УРСР.

Виклад основних матеріалів. Постать видатного майстра реалістичного живопису Іллі Юхимовича Рєпіна (1844–1930) є справжньою глибиною в мистецькому просторі України другої половини XIX – першої третини XX століть. Перебуваючи в Російській імперії, нащадок козацького роду, син солдата Чугуївського уланського полку митець все своє життя зберігав теплі стосунки з рідною

Харківщиною і неодноразово подорожував безкрайніми українськими теренами. Про тісні зв'язки І.Ю. Репіна з Україною у своїй розвідці пише сучасний канадський історик Томас Міхаель Примак [11]. Тож, не дивно, що Книжкова палата України володіє значною кількістю контентно дотичних до митця книгодруків та постерно-репродукційних видань, виконаних з його художніх полотен.

В досліджуваній нами період солідним плакатним виданням став друк картин Іллі Репіна, здійснений в 1937 р. фабрикою художнього друку Державного видавництва «Мистецтво». Накладом у 5 тисяч примірників та по ціні 35 радянських копійок за одиницю продукції було випущено найкращі полотна митця, а саме: «Відмовлення від сповіді» [6, 37–215], «Арешт пропагандиста» [6, 37–216], «Бурлаки на Волзі» [6, 37–217], «Проводи новобранця» [6, 37–218], «Надія Репіна» [6, 37–220], «Хресний хід в Курській губернії» [6, 37–221], «Не чекали» [6, 37–222], «Запорожці» [6, 37–219] тощо. Останню з названих ми знаємо як «симфонію сміху» з приводу написання козаками в 1676 р. лайливого листа турецькому султанові Мехмеду IV Мисливцю, що правив Османською імперією впродовж 1648–1687 рр., тобто в період Визвольної війни українського народу проти польських поневолювачів та Руїни по смерті Богдана Хмельницького. Для виконання цього грандіозного полотна художнику позували видатні люди переламної (кінець XIX – початок XX ст.) епохи, а саме: історик Дмитро Іванович Яворницький (1855–1940) (образ писаря), письменник Володимир Олексійович Гіляровський (1855–1935) (образ товстого козака, що регоче у центрі композиції). Доволі великим накладом (10 тисяч примірників) у тому ж таки році було видано плакат, що експонував картину І. Репіна «Осінній букет»: на полотні було зображено дочку художника Віру [6, 37–288]. Наступного 1938 р. у видавництві «Мистецтво» вийшла друком репродукція картини Іллі Репіна «Іван Грозний і його син Іван» [6, 38–331]. Плакат був виконаний на високому поліграфічно-художньому рівні, мав 10-тисячний наклад і коштував 1 крб. 25 коп. за один примірник.

Варто зазначити, що більшість опрацьованих нами постерно-репродукційних друків були чорно-білими і виконаними за технологією автотипії, тобто шляхом відбитку на папері олійного чи акварельного малюнку, здійсненого засобами високого друку. Українське видавництво «Мистецтво», станом на досліджуваній нами період, вже володіло цією технологією, активно застосовуючи останню для поширення й популяризації образотворчих

знань серед «народних мас республіки». Керівниками проектів по створенню плакатів з картин І.Ю. Репіна були тогочасні працівники видавництва Л. Дмитриченко, В. Бура, П. Нагорний та ін.

Видані в роки сталінських репресій образотворчі друки наочно підтверджували хронологію створення найбільш відомих художніх шедеврів Іллі Репіна (найдавнішим з них є картина «Бурлаки на Волзі» [6, 37–217], яку художник розпочав у 24-річному віці) та, вочевидь, посилювали глядацькі уявлення про фізичні та моральні страждання людини.

Стосовно опрацьованих нами книгодруків слід підкреслити, що алфавітний каталог Книжкової палати України нараховує 14 одиниць бібліографічних описів репіновмісних видань, 5 із яких становлять видання, прикрашені ілюстраціями робіт І.Ю. Репіна, а 9 – це книгодруки, присвячені його життю та творчості. Потрібно зазначити, що абсолютно усі із залучених до даної розвідки видань або оригінально, або у перекладеному вигляді є україномовними. Вочевидь, що більшовицька кампанія українізації, принаймні, в даному тематичному форматі, загальмувала аж до середини 1970-х рр., що загалом, є нетиповим для часів брежнєвської форсованої русифікації.

Судячи з каталожного репертуару, де фігурує ім'я художника, книгодруковане репінознавство в Радянській Україні розпочалося в другій половині 1930-х рр., тобто вже після смерті митця. В 1937 р. 3-тисячним накладом по ціні 3,75 крб. за примірник вийшла праця відомого дитячого поета Корнія Івановича Чуковського, присвячена життю і творчості Іллі Репіна [15]. Невелика, перекладена з російської мови 90-сторінкова книжка поклала початок дослідженням репіновської спадщини. Наступного 1938 р. у видавництві «Мистецтво» було надруковано 148-сторінкову монографію Леоніда Гутмана [5]. Наклад книжки складав 3,5 тис., а примірник видання коштував 2,75 крб. В 1939 р. Фабрика художнього друку Видавництва «Мистецтво», що працювала у Харкові, видала дослідження А. Рибнікова, присвячене мистецькій техніці Іллі Репіна та визначенню місця художника в історії розвитку манери «а la prima» [10]. 20-сторінкова праця вийшла 2-тисячним накладом і продавалася по 3 крб. за один книжковий примірник.

Найстарішими зі знайдених нами каталогів художніх виставок, де були залучені твори Іллі Репіна, є буклети заходів, що проводилися в Києві в 1940 р. [7] та в Харкові в 1944 р. [8]. Перша із названих виставок присвячувалася 10-тим роко-

винам з дня смерті художника, про що повідомлялося на обкладинці каталогу. Упорядником даного книгодруку став мистецтвознавець А.С. Резніков. Наклад видання становив 500 примірників, книга розповсюджувалася безкоштовно. Виставка 1944 р. була присвячена 100-річчю від дня народження Іллі Рєпіна. Каталог готувала спеціально створена у нещодавно звільненому від гітлерівських окупантів Харкові обласна ювілейна комісія. Книжка мала невеликий наклад (300 примірників) і поширювалася на безоплатній основі. Цікаво, що каталог харківської виставки мав власну серійну позначку «На батьківщині І.Ю. Рєпіна».

Харківська виставка 1944 р., попри тогочасні воєнні умови, перетворилася на потужний культурний захід на честь відзначення столітнього ювілею художника. Директор Державного музею українського мистецтва В. Яценко у передмові до виставкового каталогу підкреслював, що «український народ щиро і тепло вшанує світлу пам'ять І.Ю. Рєпіна», адже «ім'я великого майстра нерозривно пов'язане з Україною»: митець «народився на Україні, тут провів дитячі роки, ступив перші кроки на шляху образотворчого мистецтва, звідси черпав багатющий матеріал для своїх невмирущих полотен» [8, с. 4].

Слід зазначити, що тіло харківського мистецького свята становили 39 репродукцій з картин та малюнків Рєпіна, подарованих Державною Третяковською галереєю, а також творчі роботи художників Харкова, які здійснили подорож на батьківщину митця у м. Чугуїв, відобразивши це у своїх полотнах. На виставці були експоновані роботи випускників Харківського художнього інституту Сергія Бєседіна (1928 р.), Йосипа Дайца (1929 р.), Олександра Довгаля (1929 р.), Єфрема Світличного (1929), Василя Мироненка (1936 р.), вихованців даного закладу Георгія Космачова та Зінаїди Соколової. Серед тогочасних харківських художників були також випускники столичної Академії Мистецтв (Семен Прохоров та Григорій Бондаренко) і Строганівського художнього промислового училища (Олександр Сімонов). Найтитолованішими з вищеназваних були заслужений діяч мистецтв Семен Маркович Прохоров (1873–1948), якого називали учнем Іллі Рєпіна та Сергій Фотійович Бєседін (1901–1996), який на той момент очолював Харківську обласну спілку радянських художників.

Харківська художня виставка 1944 р. рясніла різноманітними мистецькими техніками. Так, роботи Григорія Бондаренка були виконані кольоровими олівцями, Олександра Довгаля – аква-

реллю та гуашшю, Зінаїди Соколової і Олександра Сімонова – олією. Домінуючою технікою залишалася олівцева – у ній працювали Сергій Бєседін («Павлов і Рєпін», «Осинівка», «На Дінці»), Йосип Дайц («Колишня садиба Рєпіних», «Хата, в якій перебував Рєпін»), Семен Прохоров («Чугуїв. Вул. І. Рєпіна», «В майстерні Рєпіна»), Єфрем Світличний («Хата в Осинівці (Чугуїв), де бував Рєпін», «Дінець з гори «Ділового двору». Чугуїв»).

Щодо мистецьких полотен самого Іллі Рєпіна, то на виставці 1944 р. найбільш представленим був портретний жанр: 20 з 39-ти експонатів становили саме портрети («Автопортрет», портрети Писемського, Мусоргського, Пирогова, Третякова, Толстого, Сурікова, Глінки, Введенського, Павлова, Сеченова, Стасова, Горького, Стрепетової, Боткіної, Лукомської-Драгомирової, Елеонори Дузе, Віри Рєпіної тощо).

В 1946 р. видавництво «Вільна Україна», що працювало у Львові, видало стенограму публічної лекції видатного мистецтвознавця, дослідника українського бароко Ігоря Емануїловича Грабаря (1871–1960), яка була присвячена життєвому і мистецькому шляхам Іллі Рєпіна [4]. Прочитана 26 жовтня 1944 р. у Будинку вчених у Москві ювілейна (до 100-літньої річниці від народження художника) лекція була перекладена українською мовою і в березні 1946 р. підписана до друку. Наклад книги становив 20 тисяч примірників, 24-хсторінкова праця коштувала 1,5 крб.

Щиро захоплений творчістю Іллі Рєпіна академік І.Е. Грабар особливо підкреслював його багатожанровість. На його думку, художник зростає одночасно у різних мистецьких напрямках: в 23-річному віці Ілля створив «досконалий за формою і надзвичайно вільний в живопису» портрет свого молодшого брата Василя [4, с. 20], а в 24-річному віці – розпочав працювати над одягненими в лахміття «рабами-бурлаками», що так різко контрастували з різнокольоровим святковим натовпом [4, с. 5]. Отримавши закордонне відрядження від петербурзької Академії живопису, Рєпін у 1873 р. приїхав до Парижу, але, за висловом академіка, він не знайшов там «живописної майстерні, яку шукав» і вирішив навчатися лише «у природи», як це робили французькі імпресіоністи [4, с. 8]. Власне, лише останніх він тримав за таких, які «чогось шукали і чогось досягли» [4, с. 8]. Імпресіоністські вправи Рєпіна, на думку колег, були невдалими, тож, художник, крок за кроком почав наближатися до власної живописної манери. Кульмінаційною вершиною майстра, на думку лектора, стали полотна, сповнені глибо-

ким психологізмом у висвітленні сюжетів вітчизняної історії: в картині «Іван Грозний і його син Іван» художник загострив увагу на колізії «ненавмисного вбивства», а в картині «Запорожці» – «передав дух запорозької вольниці, безмежної відваги, любові до рідної землі, ненависті до ворогів» [4, с. 18–19]. Як писав академік І.Е. Грабар, «Запорожці» стали «гімном волелюбності і непохитної волі українського народу, його здоровому могутньому духу, його завзятому гуморові» [4, с. 19]. Варто нагадати, що дані сентенції, вочевидь, мали контрверсійне звучання в умовах жорстокої тилової «війни після війни», що на той момент точилася на західноукраїнських теренах між загонами УПА та силовими структурами радянської влади.

Репінська присутність у друках 1950-х рр. позначена лише живописною компонентою. Так, обкладинка віршованого видання Т.Г. Шевченка, що вийшло в Держлітвидав УРСР в 1957 р., прикрашена ілюстрацією зі знаменитої картини Репіна, де зображено прикутого до скелі, стікаючого кров'ю Прометей, якого своїм гострим хижим дзьобом катує ненаситний Орел [16]. Надрукована 50-тисячним накладом книжка не лише популяризувала широкому колу читачів нетлінну спадщину художника, а й демонструвала його особистий підпис. По суті, на дешевій дитячій книжечці було розміщено унікальний авторський документ 1909 року, в якому Ілля Юхимович власноруч написав посвяту «Пам'яті Великого народного поета України» та поставив свої ініціали та прізвище. До речі, створювався цей твір на честь 100-літнього ювілею Тараса Шевченка, планувалося, що репінський Прометей потрапить на поштову листівку, дохід від продажу якої піде на будівництво пам'ятника поету.

Подібну оздоблювальну традицію було використано й при оформленні суперобкладинки монографії Ю.В. Белічка [1], про яку йтиметься нижче: олівцевий малюнок І.Ю. Репіна, особисто підписаний художником і датований 1880 р., зображує молоду селянку зі знаменитого села Качанівка.

В 1958 р. портрет Л.М. Толстого роботи І.Ю. Репіна знайшов своє гідне місце у 1-ому томі дванадцятитомного видання творів письменника [12]. Книга, підготовлена до друку Держлітвидав УРСР, вийшла в україномовному перекладі, здійсненому М.В. Пугрею.

Використання портретних робіт І.Ю. Репіна продовжилось і надалі. Так, київське видавництво «Дніпро» в 1975 р. видало повісті М.В. Гоголя з уміщеним у книзі портретом письменника, виконаним Іллею Юхимовичем [3]. Окрім того, книгу

прикрашали ілюстрації з полотен К. Трутовського, В. Маковського, І. Крамського та інших знаменитих митців пензля і палітри. Повісті, видані пасічником Рудим Паньком, як позначалося у назві «Вечорів на хуторі біля Диканьки», вийшли в перекладі А. Хуторяна 30-тисячним накладом. Велика за обсягом книга мала високий поліграфічний рівень, але коштувала цілком прийнятні 1 крб. 5 коп.

Найфундаментальнішим за змістом і єдиним у своєму дискурсіїному річизі виданням, присвяченим Репіну, стала монографічна праця Ю.В. Белічка «Україна в творчості І.Ю. Репіна», що вийшла у видавництві «Мистецтво» в 1963 р. [1]. Її наклад становив 1,5 тис., примірник книги продавався за ціною 1 крб. 10 коп. Назва книги, вочевидь, перегукується з роботою вищезгаданого іноземного дослідника життя та творчості художника, канадського історика Томаса Міхаеля Примака, але праця Ю.В. Белічка, безумовно, є неспівставною з нею за своїм обсягом. Монографія українського радянського вченого є найживанішою і в студіях сучасних репінознавців України.

В контексті міжнародного визнання української приналежності Іллі Репіна особливо актуально виглядають епістолярні уривки, що їх наводить Ю.В. Белічка у своїй праці. Науковець писав, що сучасники Репіна «часто зверталися до нього як до українського художника, заохочуючи продовжувати благородну справу відображення українського народного життя або дорікаючи, що він мало приділяє цьому уваги» [1, с. 4]. Театральний діяч М.Л. Кропивницький бажав Репіну, щоб його «слава незабуття росла, рясніла і розцвітала, як найкраща пахуча українська квітка». Історик Д.І. Яворницький допомагав художнику в роботі, про що йшлося вище, і підказував йому сюжети з історії України. З такими ж пропозиціями до Репіна, за твердженням Ю.В. Белічка, звертався й інший видатний український історик Д.І. Багалій [1, с. 4]. Між тим, громадський діяч С.Х. Чикаленко у листах, датованих 1896 р., писав, що Репін «забув про Україну». Відповідаючи на це звинувачення, художник підкреслював: «Відносно мене Ви помиляєтесь, вважаючи, мабуть, природним малоросом: моя батьківщина Чугуїв, Харківської губернії. Це містечко російське, колишнє козацьке... Навкруги є малоросійські села з чистою мовою України, її одягом і звичаями. Я знаю це життя, люблю його...» [1, с. 4]. Репін заперечував свою українськість і в 1926 р., коли художник Є.О. Кацман, який завітав до нього в Куоккала, розповів йому про те, як в дорозі йому

зустрівся чоловік, що називав Репіна справжнім українцем на прізвище «Ріпа». Разом з тим, виходячи з тексту українського дослідника радянських часів, Ілля Юхимович не тільки розумів, але й володів українською мовою: про це свідчить наведений Ю.В. Белічком переказ про візит художника до генерала М.І. Драгомирова, який мешкав у своєму родинному хуторі поблизу Конотопа. Відповідаючи на гостинність хазяйки, Ілля Юхимович не тільки з задоволенням смакував стравами національної кухні, але й співав під гітару чимало жартівливих українських пісень [1, с. 5]. Загалом, завершуючи цей небайдужий для киянина часів секретарювання Петра Юхимовича Шелеста (1963–1972) сюжет, Ю.В. Белічко наводить висловлювання російського письменника-демократа М.Г. Чернишевського, який, помічаючи особливу привабливість України для росіян, зазначав, що «іноплеменник стає малоруським патріотом, якщо хоч трохи поживе в Малоросії...» [1, с. 5].

Висока наукова вага монографії Ю.В. Белічка, попри її «пенсійний вік», не втрачена дотепер, адже, автор не тільки навів список творів І.Ю. Репіна з української тематики (63 назви), але й послідовно, в хронологічному ключі розкрив усі найбільш значущі українські епізоди з життя митця, а саме: чугуївський період, подорож в Україну в 1880 р., подорож на Кубань в 1888 р., відвідування Києва в 1890 р. Науковець розповів про роботу Репіна над портретом Т.Г. Шевченка, «Вечорницями», «Козачком», «Козаком в степу», «Запорожцями», «Чорноморською вольницею», «Гопаком», про його спроби ілюструвати «Сорочинський ярмарок», «Тараса Бульбу» та ін., про участь митця в конкурсі проєктів пам'ятника Т.Г. Шевченку в Києві, підготовці проєкту «Ділового двору» в Чугуєві тощо.

Наведений в монографії Ю.В. Белічка ескіз пам'ятника Шевченкові, що його розробив І.Ю. Репін, є надзвичайно цікавим з композиційної та історичної точок зору. Автор пропонував помістити закуту у ланцюги фігуру поета, одягнуену в солдатський мундир і кашкет, на п'єдестал, що мав вигляд фортеці з дерев'яним частоколом. При цьому, поет мав спиратися на одноколісний візок, за допомогою якого він виконував будівельні чи тому подібні пересувно-вантажні роботи. Художник вихопив момент, коли стомлений важкою працею арештант схилив голову на зігнуту в лікті праву руку і замислився... Хто зна, якби знайшовся скульптор, що втілив би задум Іллі Репіна, архітектурна шевченкініана нашої столиці збагатилася б ще одним унікальним арт-об'єктом...

Усіляко актуалізуючи українські смисли у творчості Іллі Репіна, Ю.В. Белічко підкреслював, що повноцінне висвітлення творчої біографії живописця є неможливим без показу його зв'язків з Україною, а розвиток українського образотворчого мистецтва другої половини XIX – початку XX століття буде обмеженим, якщо ігнорувати вплив і дружні стосунки І.Ю. Репіна з такими зірками українського живопису, як М.І. Мурашко, М.К. Пимоненко, К.К. Костанді та ін. [1, с. 7].

Затребуваним дотепер виданням радянської репініани залишається путівник до Художньо-меморіального музею І.Ю. Репіна в Чугуєві, що був відкритий в 1969 р. до 125-річчя з дня народження художника [14]. Книгу було видано в харківському видавництві «Прапор» 10-тисячним накладом. Примірник 19-тисторінкового буклету продавався за символічною ціною у 8 коп. Окрім компліментарного щодо особистості художника вступу та опису музейної експозиції, буклет уміщує велику кількість фотоматеріалів, як-от: світлину, де зображено І.Ю. Репіна з дружиною та трьома дітьми [14, с. 5], офорт з портрета В.В. Стасова, виконаного митцем у 1873 р. [14, с. 7], портрет Є.В. Сапожникової, написаний в 1880 р. [14, с. 15], дитячий малюнок художника «Христос у терновому вінку», створений ним в 1858 р. у 14-річному віці [14, с. 9], олівецький етюд майстра до його картини «Іспити у сільській школі» [14, с. 10–11], фото дерев'яної шафи, зробленої столяром З.Я. Жарком [14, с. 16] та портрет самого столяра [14, с. 12], фото вітальні [14, с. 17] та виконаної в стилістиці української етнографії кімнати музею [14, с. 14], фото пам'ятника І.Ю. Репіну в Чугуєві, створеного знаменитим скульптором М.Г. Манізером [14, с. 18]. Солідаризуючись з попереднім дослідником, упорядник путівника також наголошує на тісних зв'язках художника з Україною: рідний і милий серцю Чугуїв Ілля Юхимович відвідував у 1879 р., 1880 р., 1886 р., 1914 р. [14, с. 13]. В 1877 р. в родинному гнізді Репіних народився син художника Юрій, у травні 1880 р. в Чугуєві померла мати Іллі Юхимовича – Тетяна Степанівна Репіна [14, с. 19]. Окрім іншого, в путівнику наводилися тогочасні дані меморіального об'єкта: адреса (м. Чугуїв, вул. Рози Люксембург, 8), номер телефону (22-77), розпорядок роботи музею (щодня, крім понеділка та вівторка, з 11.00 до 18.30). Зазначені подробиці, в контексті тривожного сьогоднішнього дня, не є малозначущими. В подальшому, віддаляючись від суто емоційних рефлексій, названі деталі перетворюються на фак-

тологічні деталі з питань організації культурно-просвітницького життя в Україні на окремих етапах його розвитку.

Висновки. Загалом, експозиція постаті Іллі Юхимовича Рєпіна, через призму збережених в Книжковій палаті України рєпіновмісних книго- та образотворчих друків, є методологічно доречною, актуальною і дослідницьки затребуваною справою, адже, у даній студії: 1) розглянуто процес зародження та подальшого становлення українського рєпінознавства; 2) розкрито суголосний контент наукових, науково-популярних та художніх видань,

що виходили в Україні на протязі п'ятидесяти років по смерті художника; 3) оприлюднено раритетні, дотепер маловідомі видання, наклад яких не перевищує 300–500 примірників і які уміщують цікаві подробиці з порушеної тематики.

Окрім того, з урахуванням культурних запитів сучасного українського суспільства, його політичного та морально-психологічного стану в умовах російської агресії, дослідження друкованих видань, присвячених чугуївчанину І.Ю. Рєпіну, слід визнавати важливим напрямком книгознавчих студій.

Список літератури:

1. Белічко Ю.В. Україна в творчості І.Ю. Рєпіна. Київ : Мистецтво, 1963. 128 с.
2. Вовк О.І. Духовно-релігійні пошуки І.Ю. Рєпіна у дзеркалі сучасної біографістики. Харків : Сага, 2012. 144 с.
3. Гоголь М.В. Вечори на хуторі біля Диканьки. Повісті, видані пасічником Рудим Паньком / перекл. з рос. А. Хуторяна. Київ : Дніпро, 1975. 385 с.
4. Грабар І.Е. Великий російський художник І.С. Рєпін. Львів : Вільна Україна, 1946. 24 с.
5. Гутман Л. Ілля Рєпін. Біографічний нарис і творчість. Київ : Мистецтво, 1938. 148 с.
6. Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова». Державний архів друку. Фонд образотворчих видань. 1937–1938 рр.
7. Каталог виставки творів І.Ю. Рєпіна: до 10-річчя з дня смерті / упор. А.С. Резніков. Київ : б.в., 1940. 32 с.
8. Каталог виставки творів художників м. Харкова, присвяченої сторіччю з дня народження І.Ю. Рєпіна / [Передмова В. Яценко; відп. за випуск Н. Павлюк]. Харків : Обласна ювілейна комісія, 2-га Поліграфічна фабрика міста Харкова, 1944. 12 с.
9. Побожій С.І. Ілля Рєпін і Сумщина. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 107 с.
10. Рибніков А. Технічний метод І.Ю. Рєпіна, його місце в історії розвитку манери «a la prima». Київ: Мистецтво, 1939. 20 с.
11. Thomas M. Prymak. A Painter from Ukraine: Illa Repin / Thomas Prymak// Canadian Slavonic Papers. 2013. Vol. 55. Nos. 1-2. PP. 19-43.
12. Толстой Л.М. Твори в 12-ти т. / перекл. М.В. Путрі. Київ : Держлітвидав УРСР, 1958.
13. Хаустов В.П. Психоаналітичне розуміння генезису деяких творів І.Ю. Рєпіна. *Науково-теоретичні здобутки Слобідської України: філософія, релігія, культура* : зб. наук. ст. за мат. конф. Харків, 2000. С. 119–125.
14. Художньо-меморіальний музей І.Ю. Рєпіна в Чугуєві / Автор тексту М.В. Чернова. Харків : Прапор, 1970. 19 с.
15. Чуковський К.І. Ілля Рєпін. Життя і творчість. Київ-Харків : Мистецтво, 1937. 90 с.
16. Шевченко Т.Г. Вірші і поеми. Київ : Держлітвидав УРСР, 1957. 43 с.
17. Шило А.В. Загадки Рєпіна. Очерки о творческой лаборатории художника. Харьков : Новое слово, 2004. 278 с.
18. Шило А.В. Картина И.Е. Рєпіна «Пушкин на набережной Невы. 1835 г». Харьков: Око, 2002. 152 с.
19. Шмагало Р.Т. Ілля Рєпін і українська мистецька освіта. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2017. Вип. 34. С. 5–18.

Doiar L.V. I.YU. REPIN IN PRINTED PUBLICATIONS OF UKRAINE 1930–1970s: TO CELEBRATE THE 180TH ANNIVERSARY OF THE ARTIST'S BIRTHDAY

This article raises the problem of researching the printed heritage of Ukraine. The purpose of the presented intelligence is to update the intelligence discourse regarding the study of various types of domestic publications (books, magazines and periodicals, pictorial and magazine publications, etc.), and the main task is to study the printed publications of Ukraine in the 1930s–1970s, dedicated to the figure and creative work of the outstanding of the world painter Ilya Yukhimovych Repin (1844–1930) and presented in the catalogs of the Book Chamber of Ukraine. This intelligence is written in accordance with the requirements of scientific methodology, is based on the principles of historicism, comprehensiveness and objectivity, applies general (description, analysis, synthesis, generalization, classification) and special (periodization, historical-comparative, content analysis) methods of scientific research. The scientific novelty of the presented work consists in the systematization and generalization of book and art prints published in the USSR-Ukrainian SSR for half a century after the death of the unsurpassed realist artist of the second half of the 19th – the first third of the 20th centuries. The result of the conducted research was an analysis of the process of formation and development of Ukrainian Repin studies during the Soviet regime, in particular: the topics and contents of the scientific studies of that time were highlighted, the organization and content of the little-known (1940 and 1944) painting exhibitions of the artist himself, as well as his students and fans were considered, revealed the peculiarities of the exhibition design and functioning of memorial museum institutions, etc. Little-used editions, the bibliographic description of which was compiled by specialists of the Book Chamber of Ukraine, were introduced into the scientific circulation. The practical significance of the already obtained results lies in the possibility of their application in future studies.

Key words: *printed editions of Ukraine, book prints, visual prints, poster, reproduction, monograph, art exhibition catalog.*